

“Ik kan daar niks anders doen dan arm zijn”

door Brigit Kooijman

Er leven naar schatting zo'n 250 duizend illegalen in Nederland. De meeste van hen zijn economische vluchtelingen, soms misprijzend aangeduid als 'gelukzoekers'. Mary (40) zocht ook het geluk toen ze bijna vier jaar geleden uit Zuid-Afrika naar Nederland vertrok omdat ze haar zoon een goede toekomst gunde. En ze vond het, hier in het Haarlemse. Ondanks de angst te worden opgepakt, de eenzaamheid en het gemis van haar kind. Het verhaal van 'zomaar' een illegale schoonmaakster.

„Het is moeilijk te geloven voor me dat jij belangstelling hebt in mij als persoon, dat je naar me wilt luisteren, terwijl ik illegaal ben. Ik heb geen schokkend verhaal te vertellen, ik ben niet gevlucht voor oorlog. Mijn broer is vermoord door gangsters, dat wel. De misdaad is verschrikkelijk in Zuid-Afrika. Mensen voelen zich nergens veilig, op straat niet, in het openbaar vervoer niet, zelfs niet in hun huizen. Maar daarom ben ik niet weggegaan, ik ben naar hier gekomen om Morris, mijn zoon, een betere toekomst te kunnen geven. Hij is 15 en woont bij mijn ouders.

Voor de meeste kleurlingen in Zuid-Afrika is het leven zwaar. We hebben net als de zwarte bevolking geleden onder het apartheidsregime. De zwarten krijgen het nu langzaam beter, maar dat geldt niet voor de kleurlingen. Wij zijn eigenlijk niets in Zuid-Afrika. Voor een alleenstaande ouder is het extra moeilijk. Ik was 24 toen ik zwanger werd. Dat was niet mijn bedoeling, maar het is gebeurd en mijn zoon is geboren en ik heb hem lief, maar het leven is duur. Voor ik naar Nederland kwam, had ik een baan bij een keten van kledingwinkels. Eerst als verkoopster, later als credit controller. Dat was verantwoordelijk werk - ik had tien kassa's onder mijn hoede - maar ik verdiende toch maar 1000 rand per maand, dat is 110 euro. Daar kon ik alleen het hoog nodige van kopen. Ik kon niet sparen, en dan hoefde ik nog niet eens huur te betalen, omdat ik bij mijn ouders woonde. Morris en ik sliepen samen op een kamer.

Ik heb vaak ruzie gemaakt met mijn baas, omdat hij me niet meer wou betalen: 'Ik werk hard voor de winkel, ik heb veel verantwoordelijkheid, waarom verdien ik zo weinig?' Dan zei hij dat ik moest wachten, en dat heb ik gedaan, maar op een gegeven moment was mijn geduld op. Toen ik mijn ontslagbrief gaf, kon hij het niet geloven. 'Mary, dat kun je niet doen,' zei hij. Maar mijn zoon had kleren nodig. Dat was drieënhalfjaar geleden.

Vier maanden

Een vriendin uit Zuid-Afrika woonde in Amsterdam, daar ben ik heen gegaan. Ik was verschrikkelijk bang, want mijn hele leven lang had ik bij mijn moeder en vader gewoond, het was de eerste keer dat ik niet op ze kon terugvallen, de eerste keer dat ik voor mezelf moest vechten. Het was fantastisch om eindelijk op eigen benen te staan. Een eigen woning te hebben, mijn eigen eten te kopen. Ik ben niet meer afhankelijk van mijn ouders, ik kan nu geld naar hén sturen.

Eigenlijk was ik voor vier maanden gekomen, om te kijken of hier een plekje was voor Morris en mij. In die korte tijd ben ik verknocht geraakt aan Nederland. Ik weet niet precies wat het was, misschien de veiligheid. Dat ik gewoon in de tram en de bus kon stappen zonder bang te hoeven zijn dat er iets gebeurde, zonder dat iemand me lastig viel. Het was óók moeilijk, in het begin. Met mijn Zuid-Afrikaanse vriendin kwam het tot een breuk omdat we een ernstig meningsverschil kregen, ze deed dingen die ingingen tegen mijn morele normen. Ook heb ik die eerste tijd in Amsterdam heel naar werk gedaan, dat slecht betaalde.

Toen mijn visum afliep, besloot ik te blijven. Ik wilde geld verdienen om te kunnen sparen voor Morris. Ik heb zelf nooit kunnen studeren, er was nooit geld. Zelfs kapster worden - wat ik een tijdlang graag wilde - is niet gelukt. Ik zou het zo fijn vinden als mijn zoon wél naar de universiteit kan. Hij mist me, en ik mis hem – we hebben elkaar al die tijd niet meer gezien - maar hij is ook blij dat we nu gewoon voor het hele jaar in één keer zijn schoolgeld kunnen voldoen. We waren altijd achter met betalen, waardoor hij van sommige activiteiten werd uitgesloten, zoals sporten. Nu hoeft hij er maar om te vragen, en hij kan een hele rugbyoutfit van me krijgen. Ik zeg altijd tegen hem: het is voor jou wat ik doe. Voor jou. Het gaat goed met hem op school, hij had op zijn laatste rapport mooie cijfers voor acht van de tien vakken. Misschien dat hij in de vakantie eens kan overkomen. En ik hoop, tegen beter weten in, dat we uiteindelijk samen hier in Nederland een toekomst zullen hebben.

Schuldgevoel

Een tijdje geleden ben ik in de buurt van Haarlem komen wonen. Zes ochtenden in de week maak ik schoon bij mensen thuis. Met de meesten praat ik nauwelijks. Ik doe mijn werk, zij leggen geld neer, klaar. Eén familie weet van mijn situatie, ze steken me vaak de helpende hand toe. Ze stellen belang in mij en geven me warmte, dat is meer waard dan geld. Soms ben ik eenzaam, ja. Ik heb wel wat mensen met wie ik omga, maar zoals met het voetbal, alles was oranje, iedereen was zo enthousiast, toen voelde ik me wel alleen, want ik hou van voetbal. Ik had graag met anderen gekeken naar de wedstrijden.

Ik ben christelijk opgevoed, het past niet bij mij om de regels te overtreden. Dat ik hier ben, terwijl ik hier eigenlijk niet mag zijn, geeft me een schuldgevoel. Want ik begrijp ook waarom die regels er zijn, dat snap ik honderd procent. Maar om terug te gaan naar Zuid-Afrika... Ik kan daar niks voor Morris doen. Ik kan daar niks anders doen dan arm wezen. Dan kan ik maar beter hier schoonmaakster zijn, zodat ik voor hem kan zorgen. En ik hou ook echt heel veel van Nederland. Hier heb ik geluk. Vrijheid, zelfstandigheid, veiligheid, dat heb ik nooit gehad in Zuid-Afrika. Ik mag het niet zeggen, want ik ben hier illegaal, maar Nederland voelt als mijn land. Ik zou graag echt deel hebben aan de maatschappij, ik zou graag belasting betalen, de taal beter leren. Ik wil hier wonen, klaar. Maar ik ben realistisch en weet dat de regels keihard zijn. Dus ik bid elke dag, wat kan ik anders?"

Mary en haar zoon heten in werkelijkheid anders.